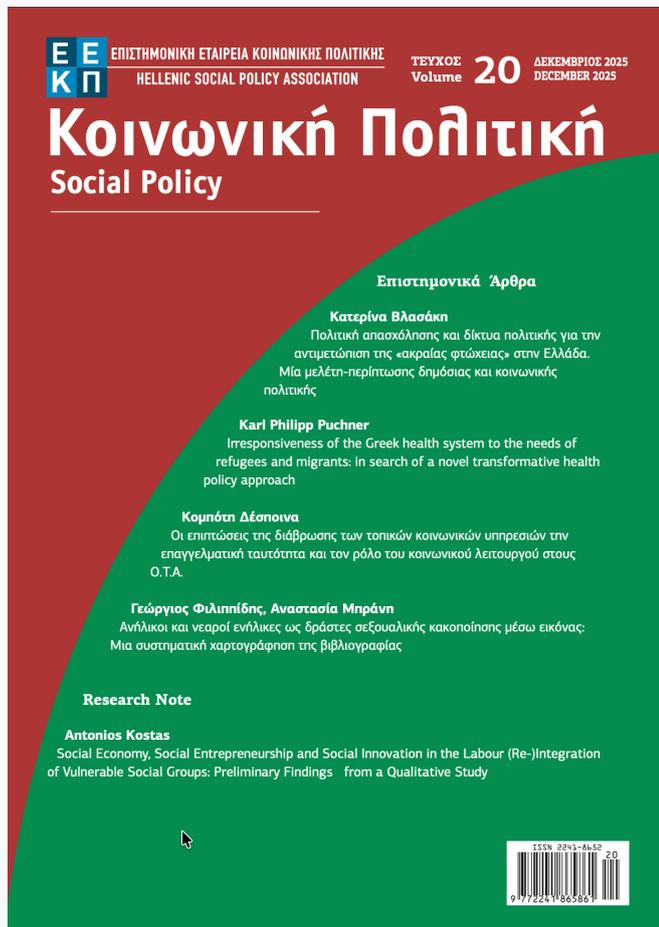

Κοινωνική Πολιτική

Τόμ. 20 (2026)

Οι επιπτώσεις της διάβρωσης των τοπικών κοινωνικών υπηρεσιών στην επαγγελματική ταυτότητα και τον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στους Ο.Τ.Α.

Δέσποινα Κομπότη

doi: [10.12681/sp.44572](https://doi.org/10.12681/sp.44572)

Copyright © 2026, Δέσποινα Κομπότη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κομπότη Δ. (2026). Οι επιπτώσεις της διάβρωσης των τοπικών κοινωνικών υπηρεσιών στην επαγγελματική ταυτότητα και τον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στους Ο.Τ.Α. *Κοινωνική Πολιτική*, 20, 45–65.
<https://doi.org/10.12681/sp.44572>

Κοινωνική Πολιτική

Social Policy

Επιστημονικά Άρθρα

Κατερίνα Βλασάκη

Πολιτική απασχόλησης και δίκτυα πολιτικής για την αντιμετώπιση της «ακραίας φτώχειας» στην Ελλάδα. Μία μελέτη-περίπτωσης δημόσιας και κοινωνικής πολιτικής

Karl Philipp Puchner

Irresponsiveness of the Greek health system to the needs of refugees and migrants: in search of a novel transformative health policy approach

Κομπότη Δέσποινα

Οι επιπτώσεις της διάβρωσης των τοπικών κοινωνικών υπηρεσιών την επαγγελματική ταυτότητα και τον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στους Ο.Τ.Α.

Γεώργιος Φιλιππίδης, Αναστασία Μπράνη

Ανήλικοι και νεαροί ενήλικες ως δράστες σεξουαλικής κακοποίησης μέσω εικόνας: Μια συστηματική χαρτογράφηση της βιβλιογραφίας

Research Note

Antonios Kostas

Social Economy, Social Entrepreneurship and Social Innovation in the Labour (Re-)Integration of Vulnerable Social Groups: Preliminary Findings from a Qualitative Study

Οι επιπτώσεις της διάβρωσης των τοπικών κοινωνικών υπηρεσιών την επαγγελματική ταυτότητα και τον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στους Ο.Τ.Α.

Political Parties and Ideological framing of Welfare State crisis: The case of Social Insurance Reform in Greece (2009-2022)

Δρ. Κομπότη Δέσποινα Λέκτορας

Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστήμιο Δυτικής Ατικής

Περίληψη

Η παρουσία και η ανάπτυξη της επαγγελματικής ταυτότητας είναι σημαντική στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας. Η αντίληψη για την επαγγελματική ταυτότητα συντελεί στην ενίσχυση του ρόλου του κοινωνικού και της κοινωνικής λειτουργού, στην κινητοποίησή του, στη δέσμευσή του απέναντι στο επάγγελμα και στην ικανοποίηση που αντλεί μέσα από αυτό. Στο επίκεντρο αυτής της μελέτης είναι να διερευνηθεί με ποιο τρόπο η άσκηση της κοινωνικής εργασίας σε τοπικό επίπεδο επηρεάζει την επαγγελματική ταυτότητα των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών. Υποστηρίζεται ότι η κοινωνική εργασία ορίζεται από τη θέση της στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και ότι οι εξωτερικές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις έχουν μεγαλύτερη επιρροή στη διαμόρφωση της φύσης της πρακτικής από τις ενδοεπαγγελματικές επιλογές. Για την υλοποίηση του σκοπού αυτού πραγματοποιήθηκε εμπειρική έρευνα ώστε να διερευνηθούν και να καταγραφούν οι απόψεις των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε κοινωνικές υπηρεσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση, επί των παραμέτρων που συνθέτουν τις παραπάνω έννοιες.

Λέξεις κλειδιά: επαγγελματική ταυτότητα κοινωνικού λειτουργού, κοινωνικές υπηρεσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση

Abstract

The presence and development of professional identity is important in the practice of social work. The perception of professional identity contributes to the strengthening of the role of the social worker, his/her motivation, his/her commitment to the profession and the satisfaction he/she derives from it. The focus of this study is to investigate how the practice of social work at the local level affects the professional identity of professional social workers. It is argued that social work is defined by its position in the wider social environment and that external economic, social and political forces have a greater influence on the formation of the nature of the practice than intra-professional choices. To achieve this aim, an empirical study was carried out in order to investigate and record the views of social workers working in social services in local government, on the parameters that compose the above concepts.

Keywords: professional identity of a social worker, social services in local government

Εισαγωγή

Η επαγγελματική ταυτότητα της κοινωνικής εργασίας ορίζεται ως η εσωτερίκευση των γνώσεων, των δεξιοτήτων, των επαγγελματικών κανόνων, των συμπεριφορών, των αξιών και της αποστολής της κοινωνικής εργασίας και η ανάπτυξη δέσμευσης για εργασία σε πολύ μικρά, mezzo και μακροοικονομικά επίπεδα πρακτικής με έμφαση στην κοινωνική δικαιοσύνη (Adams et al, 2006; Bogo et al, 1993; Wiles, 2013). Η διαδικασία επαγγελματικής ανάπτυξης στην κοινωνική εργασία ξεκινά με την απόκτηση και ανάπτυξη των γνώσεων και των δεξιοτήτων, μετά από την κατανόηση του επαγγέλματος και συνεχίζεται στη διάρκεια της επαγγελματικής ζωής, αφού η διαμόρφωση ταυτότητας είναι μια συνεχής και δυναμική διαδικασία (Hsieh, 2016).

Η διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας συνδέεται με την εφαρμογή της πρακτικής της κοινωνικής εργασίας και το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον στο οποίο ασκείται. Τις τελευταίες δεκαετίες, πολλές κοινωνίες, αναμεσα τους και η ελληνική, έχουν βιώσει πολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές αλλαγές που έχουν επηρεάσει την κοινωνική πολιτική, τη δέσμευσή τους στην κοινωνική ευμερία, τα ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα (Πετμεζίδου, 2018· Taylor-Gooby et.al. 2017; Φερώνας, 2018).

Μια σημαντική αλλαγή που επηρέασε την ταυτότητα και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας ήταν η μεταρρύθμιση «Καλλικράτης» (Ν.3852/10), που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης και αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση του κατακερματισμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Με τη μεταρρύθμιση, ο αριθμός των ΟΤΑ Α' βαθμού μειώθηκε σε 325, ενώ παράλληλα καθιερώθηκαν 13 Περιφερειακές Ενότητες, Β' βαθμού. Στόχος της ήταν η προώθηση της αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων από το κεντρικό κράτος προς τους δήμους και τις περιφέρειες, ενισχύοντας την αυτονομία της τοπικής αυτοδιοίκησης και αναβαθμίζοντας τον ρόλο της. Επίσης, μεταφέρθηκαν κρίσιμες αρμοδιότητες στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, ενώ οι κοινωνικές υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο απέκτησαν ενισχυμένες αρμοδιότητες.

Παρά τις θετικές προθέσεις, οι κοινωνικές υπηρεσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις. Η κοινωνική πολιτική που εφαρμόστηκε οδήγησε στη μείωση των κοινωνικών παροχών η οποία είχε ως επακόλουθο χαμηλότερα οφέλη για τους εξυπηρετούμενους (Πουλόπουλος, 2014; Abramovitz, 2012). Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί κλήθηκαν να υποστηρίξουν πληθυσμιακές ομάδες που βίωναν αλληπάλληλες κρίσεις (οικονομική, ενεργειακή, στεγαστική) και να απαντήσουν στην κοινωνική αποστέρηση, τη φτώχεια, την κοινωνική αδικία, το στίγμα κλπ. σηκώνοντας το βάρος της υπερβολικής ζήτησης για κοινωνικές υπηρεσίες (De la Red Vega, 2014). Έρευνες των τελευταίων ετών καταδεικνύουν ότι οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί, ως επαγγελματίες των κοινωνικών υπηρεσιών, βιώνουν τις συνέπειες της διάβρωσης αυτών των υπηρεσιών, που επιδεινώνεται λόγω των συνεχών περικοπών σε ανθρώπινους και υλικούς πόρους (Flores et al., 2012; Deusdad et al., 2016). Οι πολιτικές αυτές λιτότητας έχουν οδηγήσει σε υπερβολικό φόρτο εργασίας, δυσχεραίνοντας την αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους και επηρεάζοντας αρνητικά την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών (Lynch et al., 2019).

Παρ' όλο που οι διεθνείς αυτές μελέτες αναδεικνύουν αυτές τις προκλήσεις, παρατηρείται σημαντικό ερευνητικό κενό στην Ελλάδα σχετικά με την εμπειρία των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται στην τοπική αυτοδιοίκηση. Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι επαγγελματίες αντιλαμβάνονται και νοηματοδοτούν την κατάσταση αυτή είναι ζωτικής σημασίας, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη φροντίδα ευάλωτων ομάδων που ζουν υπό συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η παρούσα μελέτη επιδιώκει να καλύψει αυτό το κενό, διερευνώντας τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται υπό αυτές τις συνθήκες. Στόχος της είναι να αναδείξει πώς το υφιστάμενο πλαίσιο επηρεάζει την επαγγελματική τους ταυτότητα, τον ρόλο τους και τις παρεμβάσεις που υλοποιούν στις τοπικές κοινωνίες.

1. Αρμοδιότητες κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο

Η συμμετοχή της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής είναι θεσμοθετημένη (Ν.3463/2006) και εξελίσσεται μαζί με τις ευρύτερες αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της, ενώ οι δήμοι αναλαμβάνουν την ανάπτυξη και υποστήριξη δομών και προγραμμάτων ως βασικό άξονα της παρέμβασής τους στην προστασία της κοινότητας (Σκαμνάκης, 2020), χωρίς όμως ολοκληρωμένο στρατηγικό σχεδιασμό (Magoulios & Pretsios, 2015). Η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στους δήμους (Ν.3852/10), δημιούργησε τη δυνατότητα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο με στόχο την υποστήριξη και φροντίδα των ευπαθών κοινωνικά ομάδων. Οι τοπικές αρχές αναλαμβάνουν έναν προοδευτικά διευρυμένο ρόλο στην εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής και συμμετέχουν στην οργάνωση του δικτύου κοινωνικής προστασίας στη χωρική ενότητα υπό την ευθύνη τους (Skamnakis, 2011). Ενώ οι κοινωνικές υπηρεσίες έχουν ως κύριο στόχο την προστασία ατόμων που, λόγω οικονομικών, σωματικών ή κοινωνικών παραγόντων, αδυνατούν να καλύψουν βασικές ψυχοκοινωνικές τους ανάγκες, να αναπτύξουν δεξιότητες και ικανότητες ή να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνική ζωή (Cummins, 2018), ο τρόπος δημιουργίας των προγραμμάτων, η έλλειψη οικονομικών πόρων, τα κενά προσωπικού και οργάνωσης, δυσκολεύουν

την αντιμετώπιση του αυξανόμενου όγκου των κοινωνικών προβλημάτων στις τοπικές κοινωνίες (Magoulis & Pretsios, 2015; Χάρδας και Σκαμνάκης, 2016).

Τα μέτρα κοινωνικής πολιτικής που υλοποιούνται στο τοπικό επίπεδο έχουν στοχευμένο χαρακτήρα και παρέχονται κατά κύριο λόγο δια μέσω του ελέγχου των μέσων διαβίωσης, ενώ κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η ομοιομορφία των υπηρεσιών που δεν επηρεάζεται από τοπικές ιδιαιτερότητες και συνθήκες (Σκαμνάκης και Πανατζόπουλος, 2014), διακρίνονται σε επιδόματα κοινωνικής προστασίας και κοινωνικές υπηρεσίες. Τα επιδόματα κοινωνικής προστασίας αφορούν χρηματικές παροχές που χορηγούνται για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους και περιλαμβάνουν οικογενειακά επιδόματα, κοινωνικές παροχές και αποζημιώσεις. Από την άλλη, οι κοινωνικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν ένα σύνολο μέτρων και δράσεων που στοχεύουν στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών ατόμων, οικογενειών, ομάδων ή κοινοτήτων. Σκοπός τους είναι η πρόληψη και η αντιμετώπιση δύσκολων ή ευάλωτων καταστάσεων, καθώς και καταστάσεων εξάρτησης, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (Φερόνας, 2018).

Ο κύριος τύπος κοινωνικών υπηρεσιών στην κοινότητα είναι: οι πρωτογενείς υπηρεσίες που έχουν ως σκοπό την πρόληψη ή τον περιορισμό ορισμένων δύσκολων ή ευάλωτων καταστάσεων που μπορεί να οδηγήσουν σε περιθωριοποίηση ή κοινωνικό αποκλεισμό και οι εξειδικευμένες υπηρεσίες με σκοπό τη διατήρηση, ανάκτηση ή ανάπτυξη ατομικών δεξιοτήτων προκειμένου να ξεπεραστεί μια κατάσταση κοινωνικής ανάγκης. Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί προσφέρουν αυτές τις υπηρεσίες με βάση τη δέσμευσή τους για την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης (Allen-Meares and Garvin, 2000; Finn and Jacobson, 2003; IFSW, 2014). Συνήθως η κοινωνική δικαιοσύνη συνδέεται με την αμφισβήτηση της αδικίας και των διακρίσεων, την προώθηση της ισότητας στη διανομή των πόρων και την ανάπτυξη πιο δίκαιων πολιτικών (Healy, 2001).

Η κοινωνική εργασία έχει αναπτύξει δικές της μεθόδους πρακτικής για να βοηθήσει άτομα, οικογένειες, κοινότητες και οργανισμούς (Rubin & Babbie, 2011). Οι κοινωνικές υπηρεσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση προσπαθούν να παρέμβουν ώστε να καλύψουν κυρίως τις ανάγκες των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα προγράμματα που αφορούν την τρίτη ηλικία (ΚΑΠΗ, ΚΗΦΗ), τους αστέγους (Στέγαση και Εργασία), τις δομές καταπολέμησης της φτώχειας (Κοινωνικά παντοπωλεία, Κοινωνικά φαρμακεία), τα Κέντρα Ένταξης Μεταναστών, τις Ομάδες Προστασίας Ανηλίκων (Ν. 3961/2011).

Οι κοινωνικές υπηρεσίες αποσκοπούν στην παροχή ποιοτικής φροντίδας για την κάλυψη των αναγκών των ατόμων που εξυπηρετούν με σεβασμό στη διαφορετικότητα, με ειλικρινή και ανοικτή επικοινωνία με τους χρήστες των υπηρεσιών σχετικά με το τι έχουν ανάγκη, με έγκαιρη, έγκυρη και επαρκή πληροφόρηση, με συστημική προσέγγιση (τα προβλήματα συχνά βρίσκονται σε ολόκληρο το σύστημα και όχι σε ένα συγκεκριμένο άτομο) και αυτό να γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής πολιτικής των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Υπό το φως αυτών των εξελίξεων, οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί καλούνται να ανταποκριθούν στις σημερινές συνθήκες με τις αυξημένες απαιτήσεις για τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα, με μια πολύ πιο ενεργό, ισότιμη, κοινωνική και αντανακλαστική πρακτική κοινωνικής εργασίας.

2. Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται στην τοπική αυτοδιοίκηση

Η δεκαετία του 2000 σημείωσε σημαντικές εξελίξεις όσον αφορά την πρακτική των κοινωνικών λειτουργών. Τα δεοντολογικά πρότυπα και οι παρεμβάσεις στην εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας άσκησαν κεντρική θέση στην εκπαίδευση στον τομέα της κοινωνικής εργασίας (Banks, 2012 : Ife, 2012) , η νομοθεσία για την ισότητα αυξήθηκε και η δέσμευση του επαγγέλματος για κοινωνική δικαιοσύνη και αντι-καταπίεση πρακτική καθιερώθηκε στον παγκόσμιο ορισμό (IFSW & IASSW, 2001, 2014).

Ωστόσο, η κυριαρχία των νεοφιλελεύθερων πολιτικών στα δυτικά πλαίσια, μαζί με τις πολιτικές λιτότητας που ακολούθησαν (τέλη του 2000 μέχρι σήμερα), οδήγησαν επίσης στην άνοδο της φτώχειας, των ανισοτήτων και της καταπίεσης (Lavalette, 2012; Reisch 2013). Η κοινωνική εργασία έχει επηρεαστεί σημαντικά από αυτό το πλαίσιο. Οι επιταγές του προϋπολογισμού και οι περιορισμοί των πόρων, έρχονται σε σύγκρουση με τις προσδοκίες των κοινωνικών λειτουργών για την κοινωνική δικαιοσύνη και την κοινωνική αλλαγή. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι Ferguson & Woodward (2009:74) πρότειναν ότι οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί μετατρέπονται σε «απογοητευμένους πράκτορες». Οι δραματικές κοινωνικές επιπτώσεις της νεοφιλελεύθερης ατζέντας και τα μέτρα λιτότητας που ακολούθησαν την κρίση χρέους έχουν επίδραση στη βιβλιογραφία της κοινωνικής εργασίας, η οποία έχει υποστηρίξει μία ανανεωμένη θεώρηση για την αντιμετώπιση καταπιεστικών πρακτικών και πολιτικών (Chenoweth, & Mcauliffe, 2015; Butler-Warke, 2020).

Είναι προφανές ότι οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί, που εργάζονται στην τοπική αυτοδιοίκηση κάτω από ασφυκτικές συνθήκες πίεσης, καλούνται να επιλέξουν τους φτωχότερους από τους φτωχούς με εισοδηματικά κριτήρια προκειμένου να ενταχθούν σε κάποιο από τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο. Ο φόρτος εργασίας είναι τέτοιος, ώστε ο προσανατολισμός τους για την ώρα είναι η διαχείριση των συνεπειών της κοινωνικοοικονομικής κρίσης χρησιμοποιώντας ελεγκτικούς μηχανισμούς, ενώ υπάρχει ελάχιστος χώρος όχι μόνο για εφαρμογή πρακτικών κοινοτικής ανάπτυξης, αλλά ακόμη και για άσκηση συμβουλευτικής (Καραγκούνης, 2020).

Η οικονομική κρίση έχει αυξήσει την ανάγκη για παροχή κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο και έχει επιδεινώσει τις συνθήκες εργασίας των ίδιων των κοινωνικών λειτουργών. Έχει φανεύσει ότι η αύξηση του φόρτου εργασίας εντείνει τις πιέσεις στους κοινωνικούς και στις κοινωνικές λειτουργούς, ενισχύει την πιθανότητα αρνητικών επιπτώσεων στην ψυχική τους υγεία και καταστρέφει την επαγγελματική ισορροπία μεταξύ εργασίας και οικογένειας (Vyas & Luk, 2011). Πολλές έρευνες επισημαίνουν ότι οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί διατρέχουν κίνδυνο επαγγελματικής εξουθένωσης, ως αποτέλεσμα του χρόνιου εργασιακού στρες (Dekel & Peled, 2010; Hamama, 2012; Ron & Shamai, 2011). Σχετικές μελέτες που εστιάζουν σε κοινωνικούς και κοινωνικές λειτουργούς υποδεικνύουν ότι το στρες που βιώνουν στην εργασία συνδέεται με την οργανωτική δομή του φορέα όπου απασχολούνται, τα μέτρα υποστήριξης των εργαζομένων και τους μηχανισμούς ενίσχυσής τους. Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί που εργάζονται στην τοπική αυτοδιοίκηση, θεωρούνται ιδιαίτερα ευάλωτοι στο εργασιακό στρες, καθώς συχνά

εργάζονται υπό εξαιρετικά απαιτητικές συνθήκες, με περιορισμένους πόρους και σε ένα ασταθές εργασιακό περιβάλλον (Moriarty & Manthorpe, 2014). Για παράδειγμα, οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί που εργάζονται στο πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι», ένα πρόγραμμα πρώτης γραμμής, που όμως είναι εξαιρετικά υποστελεχωμένο παρόλο που προσφέρει υπηρεσίες σε καθημερινή βάση όχι μόνο σε άτομα τρίτης ηλικίας, αλλά και σε άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες της κοινότητας. Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί υπερβαίνουν καθημερινά τόσο το αντικείμενο όσο και τις αντοχές τους περικειμένοι να καλύψουν αποτελεσματικά το μέγεθος, το εύρος και την πολυπλοκότητα των αναγκών και των αιτημάτων των μελών της κοινότητας (Antoniadou & Karagkounis, 2019).

Εξωτερικοί παράγοντες, όπως το συνεχώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό πλαίσιο, οι πολιτικές λιτότητας και η οργανωτική αλλαγή, μπορούν να επηρεάσουν το ρόλο και την επαγγελματική ταυτότητα του κοινωνικού και της κοινωνικής λειτουργού (Frechette et al., 2020) που εργάζεται στην τοπική αυτοδιοίκηση. Για παράδειγμα, οι Obert et al, (2019) υποστηρίζουν ότι η εισαγωγή της διαχείρισης φροντίδας δημιούργησε σύγχυση σχετικά με τους ρόλους των κοινωνικών λειτουργών, καθώς και με τη συνεργασία τους με άλλους συναδέλφους. Ο Bertotti (2016) μελέτησε τις υπηρεσίες παιδικής προστασίας στην Ιταλία σε περιόδους νεοφιλελεύθερων περικοπών. Διαπίστωσε ότι πολλοί κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί ένιωθαν διχασμένοι μεταξύ των συμφερόντων των οργανισμών τους και των ωφελούμενων τους. Ο περιορισμός της αυτονομίας, καθώς και ο μανατζεραλισμός και η γραφειοκρατία στην πρακτική της κοινωνικής εργασίας, αποτελούν αναπόσπαστα μέρη του νεοφιλελεύθερου σχεδίου στην Ελλάδα και αλλού (Ferguson, 2008; Garrett, 2010; Harris, 2014). Στην Ολλανδία, η πρόνοια είναι αποκεντρωμένη σε τοπικό επίπεδο. Η φροντίδα των νέων, η φροντίδα για άτομα με αναπηρίες και ψυχιατρικά προβλήματα, η μακροχρόνια μη οικιακή περίθαλψη για ευπαθείς ηλικιωμένους, η πολιτική πρόνοιας για τους μακροχρόνια ανέργους και η προστατευόμενη εργασία για άτομα με αναπηρίες είναι στην ευθύνη των δήμων (Arum & Schoorl, 2015). Η φιλελεύθερη πολιτική που ακολουθείται πλέον, τονίζει ότι οι πολίτες που χρειάζονται βοήθεια πρώτα πρέπει να προσπαθήσουν να τη βρουν ανάμεσα στην οικογένεια, τους φίλους ή τους γείτονες. Εάν κανένας από αυτούς δεν είναι σε θέση ή δεν θέλει να βοηθήσει, οι ευάλωτοι πολίτες θα πρέπει να βασίζονται σε εθελοντές. Η επαγγελματική βοήθεια από κοινωνικούς και κοινωνικές λειτουργούς είναι ακόμα διαθέσιμη, αλλά μόνο ως έσοχα λύση (Trappenburg & Van Beek, 2019). Παρατηρούμε ότι η κοινωνική εργασία ασκείται σε όλο και πιο ρυθμιζόμενα πλαίσια περικοπών πρόνοιας, μεταρρύθμισης των δημόσιων υπηρεσιών και δημοσιονομικής λιτότητας (Grant et al., 2022). Η κοινωνική εργασία, όμως, έχει να κάνει με την αξιοπρέπεια, την ενδυνάμωση και τον αυτοπροσδιορισμό (Moorhead et al., 2025) Αυτές οι αρχές μπορεί να έρχονται σε αντίθεση με τις νέες πολιτικές και το ρόλο του κοινωνικού και της κοινωνικής λειτουργού.

Σύμφωνα με την Teloni (2011, 2020, 2023) οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί φαίνεται να αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους κυρίως ως υποστηρικτικό, ενδυναμωτικό, διοικητικό και γραφειοκρατικό. Η παροχή υποστήριξης και η ενδυνάμωση των χρηστών είναι σημαντικά στοιχεία στο ρόλο των κοινωνικών λειτουργών. Η άσκηση της κοινωνικής εργασίας παίρνει διεκδικητική μορφή (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2011) και αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ισότιμες κοινωνικές σχέσεις. Στο πλαίσιο αυτό ο κοινωνικός και η κοινωνική λειτουργός μέσω της κοινωνικής εργασίας θα εργαστεί για την ισότητα, την καταπολέμηση των ανισοτήτων (που αφορά όχι

μόνο στην καταπολέμηση των διακρίσεων αλλά και των προκαταλήψεων, των στερεοτύπων και των θεσμικών ανισοτήτων) και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Ο καθορισμός του ρόλου του κοινωνικού και της κοινωνικής λειτουργού στην τοπική αυτοδιοίκηση και η εξέταση της επαγγελματικής του/της ταυτότητας υποστηρίζεται ότι είναι ένα ουσιαστικό και συνεχές έργο για την κοινωνική εργασία, καθώς το επάγγελμα αντιμετωπίζει εσωτερική και εξωτερική δυναμική σε συνεχώς μεταβαλλόμενα κοινωνικά πλαίσια (Frost 2008; Donovan, Rose, & Connolly 2017; Webb 2017).

3. Μεθοδολογία της έρευνας

Η βιβλιογραφική επισκόπηση έδειξε ότι η παρουσία και η ανάπτυξη της επαγγελματικής ταυτότητας είναι σημαντική στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας (Hobbs and Evans, 2017; Jordan, 2004; Leigh, 2016).

Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί βιώνουν, ενθαρρύνουν ή/και διαβρώνουν την επαγγελματική τους ταυτότητα είναι ανεξερεύνητα ζητήματα στην Ελλάδα. Αυτό το κενό στην έρευνα υπογράμμισε την ανάγκη ανάπτυξης ενός θεωρητικού πλαισίου, που βασίζεται στην ερμηνευτική φαινομενολογία και στην κριτική θεωρία της κοινωνικής εργασίας για να εξερευνήσει ολιστικά τη ζωντανή εμπειρία της επαγγελματικής ταυτότητας.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η αναζήτηση των παραμέτρων που συντελούν στην ανάπτυξη και διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας των κοινωνικών λειτουργών. Για την υλοποίηση του σκοπού αυτού πραγματοποιήθηκε εμπειρική έρευνα σε 30 κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Περιφέρεια Αττικής. Τα ερευνητικά ερωτήματα αφορούσαν το πώς βιώνεται η επαγγελματική ταυτότητα της κοινωνικής εργασίας κατά την εφαρμογή της στην τοπική αυτοδιοίκηση και πώς καλλιεργείται ή/και διαβρώνεται η επαγγελματική ταυτότητα των κοινωνικών λειτουργών κατά την άσκηση της κοινωνικής εργασίας στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν με τη μέθοδο της σκοπίμης δειγματοληψίας (purposive sampling) και του διαθέσιμου δείγματος, όπου ο ερευνητής επιλέγει άτομα που είναι διαθέσιμα για την έρευνα και δέχονται να συμμετέχουν και αφορά περιπτώσεις που είναι χαρακτηριστικές με το θέμα που θέλει να μελετήσει ο ερευνητής (Rubin and Babbie, 2011; Brayman, 2017).

Η εις βάθος συνέντευξη επιλέχθηκε ως το κύριο εργαλείο συλλογής δεδομένων, επειδή προσφέρει μια βέλτιστη μέθοδο απόκτησης διορατικότητας, βάθους και κατανόησης (Legard et al, 2007). Διευκολύνει, επίσης, την πρόσβαση στη «ζωντανή» εμπειρία που εκφράζεται στη φωνή και τη γλώσσα των ερωτηθέντων (Van Manen, 1990).

4. Αποτελέσματα της έρευνας

Ένας από τους βασικούς στόχους της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση και ερμηνεία των αντιλήψεων των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται στις κοινοτικές κοινωνικές υπηρεσίες της Περιφέρειας Αττικής σχετικά με την παρούσα κατάσταση του συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών και το

πώς αυτή η κατάσταση επηρεάζει την επαγγελματική τους ταυτότητα. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, το σύστημα κοινωνικών υπηρεσιών βρίσκεται σε κατάσταση κατάρρευσης, όπως επισημαίνεται και σε προηγούμενες έρευνες (Lawrance & Lyons, 2013), κυρίως λόγω συνεχών περικοπών στις κοινωνικές δαπάνες (Starke, 2013). Αυτή η διάβρωση των κοινωνικών υπηρεσιών έχει οδηγήσει σε οπισθοδρόμηση, όπως παρατηρείται και σε άλλες μελέτες (Giordano et al, 2019). Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί στη συγκεκριμένη έρευνα συμφώνησαν ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση στερούνται ανάπτυξης και προόδου, ενώ οι πολιτικές λιτότητας απέτυχαν να προάγουν την ουσιαστική βελτίωση των υπηρεσιών αυτών (Hujo & Gaia, 2011).

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες σήμερα αντιμετωπίζουν κρίση και παρακμή, αποδίδοντας αυτό το φαινόμενο σε ανεπαρκή στρατηγική ανάπτυξης. Σύμφωνα με τους ίδιους, η διάβρωση της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών περιορίζει την αποτελεσματική εξυπηρέτηση των ωφελούμενων και, από την επαγγελματική τους σκοπιά, οι αρχικοί σκοποί για τους οποίους δημιουργήθηκαν οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν επιτυγχάνονται πλέον.

Μερικοί από τους συμμετέχοντες αναφέρθηκαν επίσης στην αρνητική επίδραση των αλλαγών στην πολιτική και τη νομοθεσία στην κοινωνική εργασία (Ν.3852/10 Καλλικράτης, Ν. 4538/18 περί Αναδοχής και Υιοθεσίας). Θεώρησαν ότι αυτές οι αλλαγές έχουν επηρεάσει αρνητικά τον ρόλο των κοινωνικών λειτουργών. Για παράδειγμα, οι Obert et al, (2019) υποστηρίζουν ότι η εισαγωγή της διαχείρισης φροντίδας δημιούργησε σύγχυση σχετικά με τους ρόλους των κοινωνικών λειτουργών ως αγοραστών ή παρόχων υπηρεσιών, καθώς και με τη συνεργασία τους με άλλους συναδέλφους. Παρόμοια ευρήματα καταγράφονται και παλαιότερα στις ΗΠΑ, όπου οι Carpenter & Platt (1997) ανέφεραν ότι η διαχειριζόμενη φροντίδα δημιούργησε αίσθημα αποσύνδεσης στους κοινωνικούς και στις κοινωνικές λειτουργούς, λόγω της ασυμβατότητας μεταξύ των βασικών αξιών της κοινωνικής εργασίας και του ρόλου τους στον εργασιακό χώρο, γεγονός που επηρέασε την επαγγελματική τους ταυτότητα.

4.1 Έλλειψη Δημόσιων Κοινωνικών Πόρων

Οι συμμετέχοντες τόνισαν την έλλειψη κοινωνικών πόρων που παρέχονται από τις δημόσιες αρχές λόγω των συνεχών περικοπών στις κοινωνικές δαπάνες. Οι συμμετέχοντες συχνά παρατήρησαν ότι εκείνοι που επλήγησαν περισσότερο από τις συνέπειες αυτών των περικοπών ήταν οι πιο άποροι, οι πιο απελπισμένοι εξυπηρετούμενοι, που αναζητούσαν συνεχώς μια λύση από τις κοινωνικές υπηρεσίες. Μερικές φορές, επρόκειτο για επείγουσες περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπήρχαν απαντήσεις, έτσι ώστε η έλλειψη μέσων ή πόρων επηρέαζε τις παρεμβάσεις των κοινωνικών λειτουργών που συνεργάζονταν με αυτούς τους ανθρώπους. Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί ενοχλήθηκαν από την καθημερινή τους εμπειρία να προσπαθούν να παρέχουν φροντίδα σε ευάλωτα άτομα χωρίς επαρκή μέσα. Ανέφεραν ότι για να βοηθήσουν όσους είχαν μεγαλύτερη ανάγκη έπρεπε να αναζητήσουν δημιουργικές λύσεις ή να ζητήσουν χάρες.

«Πιέζουμε συνεχώς το Δήμο, ώστε να εξασφαλίσουμε ό,τι καλύτερο γίνεται» (Σ8).

«Η κοινωνική εργασία είναι ένα επάγγελμα που λειτουργεί στο πλαίσιο του κράτους πρόνοιας, συγκεκριμένα εμείς είμαστε κοινωνική υπηρεσία του Δήμου. Εφαρμόζουμε τα

προγράμματα κοινωνικής πολιτικής του Δήμου. Μέσα από την άσκηση πρακτικής συνειδητοποιούμε ότι δεν καλύπτονται οι ανάγκες των εξυπηρετούμενων, οπότε αναλαμβάνουμε να κάνουμε παρεμβάσεις για αλλαγή με βάση την αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης και των ίσων ευκαιριών» (Σ14).

4.2 Αποσύνδεση μεταξύ Υπηρεσιών

Όσον αφορά την έλλειψη συντονισμού που αναφέρθηκε από τους συμμετέχοντες στη μελέτη και στη βιβλιογραφία, υπάρχει προφανής ανάγκη για περισσότερη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών που απαρτίζουν τις κοινωνικές υπηρεσίες προκειμένου να παρέχεται ποιοτική φροντίδα στους χρήστες (Fargion, Nagy & Berger 2019) και για περισσότερη συνεργασία στην περίθαλψη, όπως ζητούν οι επαγγελματίες (Moore et.al., 2019). Η διεπαγγελματική συνεργασία στην φροντίδα είναι ένα θεμελιώδες εργαλείο στις υπηρεσίες των χρηστών (Ambrose-Miller & Ashcroft, 2016). Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο συντονισμός μεταξύ των υπηρεσιών (Arlotti & Aguilar-Hendrickson, 2018) και η συνεργασία για τη φροντίδα των χρηστών αποτυγχάνουν (Greve, 2017). Ίσως η έλλειψη συντονισμού, που αναφέρθηκε, οφείλεται στον μεγάλο αριθμό χρηστών με τους οποίους ασχολούνται οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί και στην έλλειψη πόρων του συστήματος (Piñeira Mantiñán, Lois González & González Pérez, 2019).

«Υπάρχει κατακερματισμός...των υπηρεσιών...Έλλειψη συντονισμού και δικτύων ..» (Σ14).

Αυτή η διάβρωση των κοινωνικών υπηρεσιών αντικατοπτρίστηκε, επίσης, στην έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των δύο συστημικών υπηρεσιών: των κοινοτικών κοινωνικών υπηρεσιών και των εξειδικευμένων κοινωνικών υπηρεσιών. Η έλλειψη προόδου στο σύστημα προκάλεσε ένα αίσθημα αρνητικότητας για το μέλλον των κοινωνικών υπηρεσιών. Κάποιοι αναρωτήθηκαν πού βρισκόταν η αποτυχία με σχεδόν προσωπικό τρόπο. Οι συμμετέχοντες αποκάλυψαν την ανάγκη για συνεργασία, αναφέροντας ότι η έλλειψη συντονισμού ήταν καθημερινό πρόβλημα στην εργασία και εμπόδιζε την παροχή καλύτερης φροντίδας στους εξυπηρετούμενους. Η συνεργασία π.χ. στην παιδική προστασία ή στην υγειονομική περίθαλψη θεωρήθηκε βασικό στοιχείο για την κάλυψη των αναγκών των εξυπηρετούμενων, αλλά δυστυχώς δεν εφαρμόζεται σωστά λόγω της έλλειψης πόρων και του φόρτου εργασίας των υπηρεσιών.

4.3 Διάσπαση του εργασιακού αντικείμενο - Πολυεργαλεία

Οι επαγγελματίες τονίζουν ότι πολλά πρέπει να γίνουν ακόμη για την ανάπτυξη των κοινωνικών υπηρεσιών. Οι συμμετέχοντες υπογράμμισαν ότι απομένει πολλή δουλειά για την ανάπτυξη του επαγγέλματος και της πρακτικής της κοινωνικής εργασίας στον τομέα της τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία δεν έχει ακόμη σημειώσει πρόοδο. Οι Δομές σε τοπικό επίπεδο είναι σχεδόν ανύπαρκτες ή υποανάπτυκτες και οι συμμετέχοντες το αντιλήφθηκαν ως βασική ανάγκη για την εξυπηρέτηση των χρηστών των υπηρεσιών. Επικεντρώθηκαν, όμως, στο γεγονός ότι παρόλες τις ελλείψεις σε τοπικό επίπεδο οι ίδιοι είναι εκεί για να εξυπηρετήσουν και να παρέμβουν ανεξαρτήτως αιτήματος ή προβλήματος που φτάνει στην κοινωνική υπηρεσία.

«Ωραία, λοιπόν, να ξεκινήσω από αυτό: υπάρχει ένα ασαφές πλαίσιο για το τί κάνει η κοινωνική υπηρεσία στο Δήμο, στον κάθε δήμο και κατ' επέκταση και στο δικό μας Δήμο» (Σ14).

«Αλλά, εντάξει, δεν μπορούνε. Δηλαδή, δεν μπορεί οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων να έχουν όλες αυτές τις αρμοδιότητες...εννοώ δεν γίνεται» (Σ1).

«Κάνουμε τα πάντα, θεωρούν ότι είμαστε πολυεργαλεία...» (Σ6).

«Σηκώνεις το τηλέφωνο και δεν ξέρεις τί θα σου ζητήσουν να κάνεις...τα πάντα όλα... πολυεργαλείο..» (Σ24).

4.4 Συνέπειες της έλλειψης πόρων

Οι συμμετέχοντες σημείωσαν ότι ως συνέπεια της έλλειψης πόρων, οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί ένωσαν αδύναμοι, η απελπισία απαιτούσε απαντήσεις που δεν υπήρχαν και ότι η κατάσταση οδήγησε στην επιστροφή στη φιλανθρωπία. Μία συμμετέχουσα ανέφερε «προσπαθούμε να κινητοποιήσουμε χορηγούς για να καλύψουμε κάποια άμεση ανάγκη, όταν προκύπτει». Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, σε μεγάλο βαθμό, οι συνέπειες είναι πιο σοβαρές για εκείνους, που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη (Hujó, K.; Gaia, E. S., 2011), οι οποίοι απελπισμένοι στρέφονται στις κοινωνικές υπηρεσίες ως το τελευταίο τους μέσο για βοήθεια και που μπορεί να μην λαμβάνουν πάντα αυτό που χρειάζονται ή τόσο γρήγορα όσο το χρειάζονται (Katiuzhinsky & Okech, 2014).

«Θα έπρεπε να έχουμε εδώ πέρα, ο δήμος της Αθήνας θα έπρεπε να έχει τουλάχιστον 60 κοινωνικούς λειτουργούς, τα λέω και γελάει ο κόσμος, αλλά τα λέω, θα έπρεπε στην κάθε κοινότητα, γιατί ο δήμος είναι μικρές κοινότητες, στην κάθε κοινότητα θα πρέπει να υπάρχουν 2 κοινωνικοί λειτουργοί. Παλαιότερα είχαμε έναν τουλάχιστον» (Σ6).

4.5 Οι κοινωνικοί λειτουργοί νιώθουν χτυπημένοι

Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί είναι οι επαγγελματίες πρώτης γραμμής στις κοινωνικές υπηρεσίες, υπεύθυνοι για την υποδοχή και την ανταπόκριση στις ανάγκες των εξυπηρετούμενων. Αν και είναι οι χρήστες που πλήττονται περισσότερο από τις περικοπές στο δημόσιο σύστημα κοινωνικών υπηρεσιών, οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί, που βρίσκονται σε καθημερινή επαφή μαζί τους, αισθάνονται επίσης ότι υφίστανται τις συνέπειες. Οι επαγγελματίες νιώθουν «κακοποιημένοι» από τις αρχές, οι οποίες δεν δίνουν απαντήσεις, περιορίζουν τα μέσα και περιορίζουν τους πόρους παρ' όλο που πρέπει να ανταποκρίνονται στις καταστάσεις των χρηστών που βρίσκονται συχνά σε απελπιστική θέση. Αυτή η κατάσταση απαιτεί ευέλικτες και αποτελεσματικές απαντήσεις που είναι ανύπαρκτες. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι αυτή η κατάσταση κάνει τους ανθρώπους να νιώθουν απογοήτευση, κακομεταχείριση, απελπισία και την ανάγκη να αναζητήσουν ευθύνες. Ο κοινωνικός και η κοινωνική λειτουργός είναι ο επαγγελματίας που διαχειρίζεται αυτές τις καταστάσεις και γι' αυτό έρχεται αντιμέτωπος με την απογοήτευση του χρήστη πολλές φορές,

«...οι χρήστες μας κατηγορούν μερικές φορές για την έλλειψη πόρων, την έλλειψη λύσης, ενώ στην πραγματικότητα φτάνει οι αρχές, φταίτε εσείς... οι παραπάνω δεν συνειδητοποιούν ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες είναι εξασθενημένες, δεν το καταλαβαίνουν, γιατί δεν είναι εδώ...» (Σ21).

«...Μερικές φορές αισθάνεσαι ότι τα χέρια και τα πόδια σου είναι δεμένα, γιατί συχνά διαπιστώνεις ότι το σύστημα δεν σε αφήνει να δώσεις στους εξυπηρετούμενους ό,τι χρειάζονται (...) και επιστρέφουν... και στο τέλος βγάζουν την απογοήτευσή τους πάνω μου...» (Σ18).

4.6 Η απόγνωση απαιτεί απαντήσεις που δεν υπάρχουν

Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί υφίστανται, επίσης, τις συνέπειες αυτής της διάβρωσης των κοινωνικών υπηρεσιών (Gao, 2015). Οι κοινωνικές υπηρεσίες είναι συχνά η έσχατη λύση για όσους έχουν μεγαλύτερη ανάγκη (Benish, Halevy & Spiro, 2017) και μερικές φορές οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί μπορεί να διαπιστώσουν ότι δεν έχουν όλες τις απαντήσεις που απαιτεί ο εξυπηρετούμενος (Lavee & Strier, 2018). Οι δημόσιες κοινωνικές πολιτικές σε σχέση με τις κοινωνικές υπηρεσίες δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των χρηστών αυτή τη στιγμή (Piñeira Mantiñán, Lois González, & González Pérez, 2019).

Οι εξυπηρετούμενοι συχνά απευθύνονται στις κοινωνικές υπηρεσίες για μια λύση ως το τελευταίο τους μέσο για να ανακουφίσουν την κατάστασή τους. Πριν φτάσουν εδώ, έχουν περάσει από ένα δρομολόγιο άλλων επαγγελματιών και ιδρυμάτων που δεν τους βοήθησαν να λύσουν το θέμα που τους απασχολεί, οπότε, όταν τελικά φτάσουν σε έναν κοινωνικό ή κοινωνική λειτουργό, είναι απελπισμένοι και οι απαιτήσεις από τον επαγγελματία είναι πολύ υψηλές. Επιπλέον, ο αριθμός των ατόμων που έχουν ανάγκη έχει αυξηθεί στην Ελλάδα λόγω των αλληπάλληλων κρίσεων (οικονομική, ενεργειακή, στεγαστική) και όλοι αναφέρονται στις κοινωνικές υπηρεσίες ως το σύστημα που είναι υπεύθυνο για τη φροντίδα αυτών των ανθρώπων.

«Μερικές φορές έχεις εξυπηρετούμενους που τους έχουν κλείσει όλες τις πόρτες και σε βομβαρδίζουν με απαιτήσεις και νιώθεις ότι δεν ξέρεις τί να κάνεις, δεν καταλαβαίνουν ότι δεν έχεις λύσεις...» (Σ13).

4.7 Η Επιστροφή στη Φιλανθρωπία

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι λόγω της τρέχουσας κατάστασης, δράσεις που προηγουμένως θεωρούνταν παρωχημένες, όπως η φιλανθρωπία, αναβιώνουν για να βοηθήσουν άτομα που έχουν ανάγκη (Taylor-Gooby et.al, 2019). Πρόσφατη έρευνα ανέφερε, επίσης, την επιστροφή στη φιλανθρωπία, την οποία οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι ήταν ασύμβατη με την κοινωνική δικαιοσύνη (Moore et.al., 2019).

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα σημείωσαν, επίσης, ότι η τρέχουσα διάβρωση των κοινωνικών υπηρεσιών είχε οδηγήσει στην επιστροφή σε πρακτικές κοινωνικής δράσης που προηγουμένως θεωρούνταν παρωχημένες, όπως η φιλανθρωπία. Η φιλανθρωπία ορίστηκε και περιεγράφηκε

από τους συμμετέχοντες ως ένα είδος βοήθειας, που δεν βασίζεται στα δικαιώματα των ανθρώπων, αλλά παράγεται με βάση την ανισότητα, όπου υπάρχουν κάποιου που «βοηθούν» άλλους, με αποτέλεσμα να βαθιάει η ανισότητα. Αυτό που οι επαγγελματίες κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί πίστευαν ότι ήταν αντίθετο με μια πολύ σημαντική αρχή της κοινωνικής εργασίας: την κοινωνική δικαιοσύνη.

«Οι κοινωνικές υπηρεσίες δημιουργήθηκαν για έναν σκοπό που κατά τη γνώμη μου δεν εκπληρώνεται αυτή τη στιγμή» (Σ25).

«Μερικές φορές, αισθάνομαι ή σκέφτομαι και πιστεύω ότι η φιλανθρωπία έχει επιστρέψει, οι κοινωνικές υπηρεσίες γεννήθηκαν για να βάλουν ένα τέλος σε αυτό το είδος βοήθειας, που το βρίσκω ταπεινωτικό, είναι ό,τι πιο ταπεινωτικό συμβαίνει που πιστεύαμε ότι έχει εξαφανιστεί, η φιλανθρωπία δεν συμβαδίζει με την κοινωνική δικαιοσύνη, οι άνθρωποι δικαιούνται βασικά επιδόματα» (Σ7).

4.8 Ποιανού είναι η ευθύνη;

Οι συμμετέχοντες στις ομιλίες τους για την κατάσταση του συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών αναρωτιούνται ποιος ευθύνεται ή ποιος φταίει για αυτήν την κατάσταση. Αφενός, εκφράζουν ξεκάθαρα ότι, αν και ορισμένες φορές οι επαγγελματίες υποδεικνύονται κοινωνικά ως υπεύθυνοι, δεν αισθάνονται καθόλου ότι έχουν δημιουργήσει τις περιοριστικές κοινωνικές πολιτικές που αφήνουν απροστάτευτους τους πιο ευάλωτους πληθυσμούς. Από την άλλη, αναγνωρίζουν ότι οι μόνοι υπεύθυνοι για την τρέχουσα κατάσταση είναι οι δημόσιες αρχές που σχεδιάζουν και δομούν το σύστημα κοινωνικής προστασίας.

«Στον Δήμο που εργάζομαι ποτέ η κοινωνική πολιτική δεν ήταν προτεραιότητα... Η δημοτική αρχή θεωρούσε ότι μία κοινωνική λειτουργός είναι αρκετή» (Σ23).

Ακόμη και ο χώρος που έχουν για συνεργασία με τους εξυπηρετούμενους δεν εξασφαλίζει την εχεμύθεια και το απόρρητο των προσωπικών δεδομένων ούτε θεωρείται κάποιες φορές αξιοπρεπές περιβάλλον για την άσκηση της κοινωνικής εργασίας.

«Είμαστε τρεις κοινωνικοί λειτουργοί σε αυτό το χώρο, πάνω από το κλειστό γήπεδο μπάσκετ, χωρίς παράθυρα που να βλέπουν σε εξωτερικό χώρο» (Σ4).

Ενδεχομένως η φύση της εργασίας των κοινωνικών υπηρεσιών μπορεί να μετριάσει την προθυμία των εργαζομένων να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας τους. Οι εργαζόμενοι στις κοινωνικές υπηρεσίες έχουν τακτική επαφή με μειονεκτούντα άτομα και συχνά στενοχωρημένα άτομα. Αυτή η επαφή μπορεί να οδηγήσει τους εργαζόμενους στις κοινωνικές υπηρεσίες να υποτιμήσουν τα μειονεκτήματά τους στο χώρο εργασίας και έτσι να δώσουν πολύ λίγη προσοχή στα οφέλη τόσο για τους εργαζομένους όσο και για τους χρήστες υπηρεσιών που προκύπτουν από βελτιώσεις στο εργατικό δυναμικό και στις συνθήκες εργασίας.

5. Συζήτηση

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετώπισαν οι συμμετέχοντες στην καθημερινή επαγγελματική πρακτική ήταν αναμφισβήτητα η έλλειψη των απαραίτητων μέσων και πόρων, εύρημα που έχει επίσης αναφερθεί σε άλλες μελέτες (Saar-Heiman, Lavie-Ajayi & Krumer-Nevo, 2017). Οι περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες έχουν περιορίσει δραστικά τους πόρους που μπορούν να προσφέρουν στους χρήστες οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί (Kourachanis, Lalioti & Venieris, 2019). Επιπλέον, οι συμμετέχοντες βρέθηκαν στη μέση μεταξύ των αρχών και των χρηστών, δημιουργώντας την αίσθηση ότι επρόκειτο για σάκους του μποξ, κάτι που όπως έχουν σημειώσει άλλοι συγγραφείς, μπορεί να οδηγήσει σε επαγγελματική εξουθένωση (Lizano & Barak, 2015).

Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί πίστευαν ότι, αν και ήταν επαγγελματίες πρώτης γραμμής που συναλλάσσονταν με εξυπηρετούμενους καθημερινά, η αδυναμία τους να βοηθήσουν τους ανθρώπους λόγω έλλειψης επαρκών μέσων ή πόρων, η αδυναμία τους να ανταποκριθούν σε επείγουσες απαιτήσεις και η έλλειψη ανάπτυξης του συστήματος δεν ήταν δικό τους λάθος. Θεώρησαν, επίσης, ότι η διάβρωση των κοινωνικών υπηρεσιών δεν θα αντιστραφεί στο εγγύς μέλλον.

Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι οι αρχές ήταν υπεύθυνες για τη διάβρωση του δημόσιου συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών (Cabrera, 2019), ως αποτέλεσμα των συνεχών περικοπών στις κοινωνικές δαπάνες που καταστρέφουν το λεγόμενο κράτος πρόνοιας (Branco et.al. , 2019). Οι συμμετέχοντες υποθέτουν ότι οι δημόσιες αρχές που σχεδιάζουν τις κοινωνικές πολιτικές και οι δημόσιες διοικήσεις που τις διαχειρίζονται, ευθύνονται για την τρέχουσα κατάσταση του συστήματος κοινωνικής προστασίας. Ωστόσο, οι συνέπειες ήταν πιο σοβαρές για τους πιο ευάλωτους και για τους επαγγελματίες πρώτης γραμμής. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες ανέφεραν επαγγελματική δυσαρέσκεια λόγω απογοήτευσης με την κατάσταση που προκάλεσε το σύστημα και οι αρχές.

«Αλλά στο τέλος ξέρετε ότι οι αρχές είναι αυτές που είναι υπεύθυνες, δεν παρέχουν τους πόρους ή τα απαραίτητα μέσα...» (Σ2).

«.....σπάνια ζητούν την δική μας συμβουλή για το σχεδιασμό πολιτικών ή προγραμμάτων που να αφορούν στοχευμένες παρεμβάσεις. Συνήθως, έρχεται κάτι φορεμένο από την εκάστοτε διοίκηση ή μια συνεργασία με κάποιον, κάποιον γνωστό που λένε θα συνεργαστείτε και με αυτόν ή θα κάνετε κι εκείνο, αυτό και πυροσβεστικά...» (Σ14)

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι στην τρέχουσα κατάσταση των κοινωνικών υπηρεσιών οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί θα μπορούσαν να βοηθήσουν στο σχεδιασμό προγραμμάτων και υπηρεσιών που να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των χρηστών σύμφωνα με το πλαίσιο και τις συνθήκες στις οποίες διαβιούν.

Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί σε αυτή τη μελέτη θεώρησαν ότι η πολιτική έχει τεράστιο αντίκτυπο στην πρακτική της κοινωνικής εργασίας. Στην πραγματικότητα, όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι υπάρχει άμεση σύνδεση μεταξύ της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας και της πρακτικής κοινωνικής εργασίας. Τόνισαν πως η επαγγελματική ταυτότητα αναδύεται μέσα σε κοινωνικο-πολιτισμικά και σχεσιακά πλαίσια και αλλάζει συνεχώς μέσω συνεχών αλληλεπιδράσεων (Nuttman-Shwartz 2017) και της αίσθησης ταύτισης με το επάγγελμα (Jiang et al. 2019).

Οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί σε αυτή τη μελέτη αναγνώρισαν την επιρροή της πολιτικής (α) στο εύρος και τα όρια της δικής τους πρακτικής και (β) στη συνολική ευημερία των εξυπηρετούμενων. Οι συμμετέχοντες απεικόνισαν την τεράστια επίδραση της πολιτικής στο επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας. Ιδιαίτερα σημαντική για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής είναι ο έμφυτος αντίκτυπος που έχει η πολιτική στην κατανομή και την παροχή υπηρεσιών εντός του επαγγέλματος της κοινωνικής εργασίας και η άμεση και έμμεση επιρροή της πολιτικής στην ικανότητα των κοινωνικών λειτουργών να εκτελούν τους ρόλους τους.

Αυτή η μελέτη υποδεικνύει τον μοναδικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί ως υποστηρικτές στον τομέα της πολιτικής, ειδικά λόγω των αλληλεπιδράσεών τους με εξυπηρετούμενους που επηρεάζονται από την πολιτική. Η κατανόηση του ρόλου του κοινωνικού και της κοινωνικής λειτουργού στη χάραξη και την κριτική πολιτικής είναι ένας ουσιαστικός τομέας για συνεχή ανάπτυξη, καθώς η ενσωμάτωση των κοινωνικών λειτουργών και η τεχνογνωσία τους στον τομέα της πολιτικής παρέχει στους άλλους την κατανόηση των συχνά υποεξυπηρετούμενων πληθυσμών και τους τρόπους με τους οποίους ικανοποιούνται οι ανάγκες τους ή αντιμετωπίζονται πιο αποτελεσματικά.

Ο ρόλος της πολιτικής στην ύπαρξη κοινωνικών προβλημάτων έχει γίνει αντιληπτός και το 2004 επικαιροποιείται ο ορισμός των Διεθνής Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών (IASSW) & Διεθνής Ένωση Κοινωνικών Λειτουργών (IFSW) (στο Καλλιδικάκη, 2011: 39), σύμφωνα με τον οποίο «το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας προάγει την κοινωνική αλλαγή, την επίλυση προβλημάτων στις ανθρώπινες σχέσεις και την ενδυνάμωση και απελευθέρωση των ανθρώπων για την διασφάλιση της ευημερίας τους. Χρησιμοποιώντας θεωρίες της ανθρώπινης συμπεριφοράς και των κοινωνικών συστημάτων, παρεμβαίνει στο επίπεδο της αλληλεπίδρασης των ατόμων με το περιβάλλον τους. Οι αρχές των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι θεμελιώδεις στην κοινωνική εργασία».

Οι Δημοπούλου-Λαγωνίκα, κ.α., (2011), οδηγούνται στο συμπέρασμα ότι η Κοινωνική Εργασία υιοθετεί πλέον την ολιστική προσέγγιση επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων, με παρεμβάσεις στο άτομο, τις ομάδες και την κοινότητα. Στόχος της είναι η ενίσχυση ατόμων και ομάδων προς την διεκδίκηση των κοινωνικών τους δικαιωμάτων, αλλά και η συνοχή των συμφερόντων των εξυπηρετούμενων με την κοινότητα, μέσα από την προσπάθεια βελτίωσης του κράτους πρόνοιας (IASSW & IFSW, 2004: 3 στο Δημοπούλου Λαγωνίκα κ.α, 2011).

Αυτή η μελέτη αντικατοπτρίζει, επίσης, την οργανωτική πολιτική και τις διαδικασίες, που επηρεάζουν τους ρόλους και τις υποχρεώσεις των κοινωνικών λειτουργών. Πιο συγκεκριμένα, η οργανωτική πολιτική συχνά καθοδηγεί και υπαγορεύει το εύρος των ευθυνών των κοινωνικών λειτουργών, κάτι που μπορεί να έρχεται σε σύγκρουση με την εκπαίδευση στην κοινωνική εργασία. Η κατανόηση του τρόπου τήρησης της οργανωτικής πολιτικής και των διαδικασιών, ενώ παράλληλα υποστηρίζονται οι βασικές αξίες της κοινωνικής εργασίας, είναι ένας τομέας που δικαιολογεί μελλοντική εξερεύνηση και συζήτηση, ειδικά για τους επίδοξους κοινωνικούς και κοινωνικές λειτουργούς, που αναζητούν μια ταυτότητα εντός του πεδίου.

Λόγω των διαρκώς μεταβαλλόμενων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών, αλλά και της οικονομικής και ανθρωπιστικής κρίσης την οποία βιώνουμε, τον Ιούλιο του 2014 πραγματοποιήθηκε αναθεώρηση του παγκόσμιου ορισμού της κοινωνικής εργασίας, σύμφωνα με τον οποίο «Η Κοινωνική Εργασία είναι εφαρμοσμένο επάγγελμα αλλά και ακαδημαϊκό πεδίο που προωθεί την

κοινωνική αλλαγή και ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ενδυνάμωση και απελευθέρωση των ανθρώπων. Οι αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της συλλογικής ευθύνης και του σεβασμού της διαφορετικότητας είναι κεντρικές στην κοινωνική εργασία, η οποία θεμελιώνεται από τις θεωρίες της κοινωνικής εργασίας, των κοινωνικών επιστημών, των ανθρωπιστικών επιστημών και τη γηγενή γνώση και συνδέει ανθρώπους και δομές για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της ζωής αλλά και να ενισχύσει την ευημερία τους. Ο παραπάνω ορισμός μπορεί να διευρυνθεί σε εθνικό ή/και σε περιφερειακό επίπεδο» (Διεθνής Ένωση Κοινωνικών Λειτουργών (International Federation of Social Workers, 2017, Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος). Στον σύγχρονο ορισμό της κοινωνικής εργασίας δίνεται βαρύτητα σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης, αποκλεισμού και ισότητας ευκαιριών και κοινοτικής ανάπτυξης. Κάνοντας, λοιπόν, μία ανασκόπηση στην ιστορία και την εξέλιξη της κοινωνικής εργασίας, αντιλαμβανόμαστε ότι είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις πολιτικές και κοινωνικές μεταβολές της κάθε εποχής.

Οι συμμετέχοντες συζήτησαν την επιρροή των μακροδυνάμεων, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα, με σημαντική έμφαση στον αντίκτυπο της πολιτικής. Στην πραγματικότητα, αρκετοί συμμετέχοντες συμπέραναν ότι οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί έχουν επαγγελματικό καθήκον να έχουν πολιτική συνείδηση. Όπως σημείωσε κάποιος, «Δεν μπορείτε να κάνετε κοινωνική αλλαγή ή να δεσμευτείτε για την κοινωνική δικαιοσύνη, εάν δεν σκέφτεστε τις κυβερνητικές πολιτικές στη χώρα ή στον κόσμο που επηρεάζουν τις κοινωνικές δομές» (Σ24). Αυτό το συναίσθημα επιβεβαιώθηκε από έναν συμμετέχοντα, ο οποίος συμβούλεψε ότι «είναι καθήκον μας ως κοινωνικοί λειτουργοί να παραμείνουμε ενήμεροι με την πολιτική και να έχουμε θέση στο τραπέζι διαμόρφωσης πολιτικής, προς όφελος των εξυπηρετούμενων μας που μπορεί να μην έχουν αυτή την πολυτέλεια» (Σ22).

Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες συζήτησαν τον αντίκτυπο της δημόσιας πολιτικής στους εξυπηρετούμενους κοινωνικής εργασίας, καθώς και τις προκλήσεις που αντιμετώπισαν κατά την εργασία με πληθυσμούς στόχους. Εξέτασαν τρόπους με τους οποίους αυτές οι προκλήσεις μπορεί να εμποδίσαν την πρακτική τους. Ορισμένοι συμμετέχοντες εστίασαν στον αντίκτυπο των οικολογικών συστημάτων, σημειώνοντας ότι οι εξυπηρετούμενοι είναι συχνά προϊόντα του περιβάλλοντός τους. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει δυσκολία στο να βοηθηθούν οι εξυπηρετούμενοι να αλλάξουν το περιβάλλον τους.

Κάποιοι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι κάνουν προσπάθειες για να οργανώσουν την κοινότητα, αυτό είναι ενδεικτικό του γεγονότος ότι, συχνά, οι εξυπηρετούμενοι κοινωνικής εργασίας καταπιέζονται. Θεωρείται ότι έχουν αδύναμη πολιτική δύναμη και αποκλίνουσα κοινωνική σχέση. Αυτές οι διάχυτες κατασκευές πληθυσμών κοινωνικής εργασίας αντικατοπτρίζονται συχνά στις πολιτικές που τους στοχεύουν και στις υπηρεσίες που δικαιούνται (ή δεν δικαιούνται).

Μέσα από τις απαντήσεις, οι συμμετέχοντες σε αυτή τη μελέτη απεικόνισαν παρόμοιες προοπτικές, εμπειρίες και αξίες. Στην πραγματικότητα, περιγράφοντας τις σχέσεις τους με άλλους κοινωνικούς και κοινωνικές λειτουργούς, οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν σε έναν εγγενή δεσμό μεταξύ των κοινωνικών λειτουργών που περιελάμβανε ακόμη και μια κοινή γλώσσα με έννοιες όπως «κοινωνική δικαιοσύνη», «ενσυναίσθηση» και εργασία «βασισμένη στις δυνάμεις».

Ο διακριτός φακός κοινωνικής δικαιοσύνης που μοιράζονται οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί προσδιορίστηκε επίσης ως βασική προοπτική. Όπως σημείωσε ένας συμμετέχων, «Η ιδέα πίσω από την κοινωνική δικαιοσύνη [είναι] ότι κάνουμε ό,τι κάνουμε για να αντιμετωπίσουμε την ανισότητα, την προκατάληψη, την καταπίεση και άλλες δυνάμεις, που

κάνουν τη ζωή των ανθρώπων μη ισορροπημένη. Η [κοινωνική δικαιοσύνη] βρίσκεται στο επίκεντρο αυτού που κάνουν [οι κοινωνικοί λειτουργοί]». (Σ27)

Όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι ο ενστερνισμός της παράδοσης κοινωνικής δικαιοσύνης της κοινωνικής εργασίας ήταν χαρακτηριστικό γνώρισμα της επαγγελματικής τους ταυτότητας. Άλλο γνώρισμα που συνδέεται με την επαγγελματική ταυτότητα είναι η δέσμευση για βελτίωση της ζωής των χρηστών των υπηρεσιών. Πολλά επαγγέλματα έχουν δεσμευτεί να βελτιώσουν τη ζωή των ασθενών ή των χρηστών των υπηρεσιών τους. Ωστόσο, οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα δείχνουν την κεντρική αφοσίωση των κοινωνικών λειτουργών να συνεργάζονται με τους χρήστες των υπηρεσιών τους για να τους ενδυναμώνουν και να τους διευκολύνουν να κάνουν αλλαγές για να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους. Πολύ πριν από τη σημερινή εποχή, οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί ήταν συχνά η μόνη φωνή που υποστήριζε την ενημερωμένη επιλογή, την αυτονομία και την αυτοδιάθεση όλων των πολιτών.

6. Συμπεράσματα

Σε αυτή τη μελέτη οι συμμετέχοντες εξερεύνησαν τι σήμαινε να είναι, να σκέφτονται και να πράττουν ως κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί, ως μέρος της βιωμένης εμπειρίας τους από την επαγγελματική ταυτότητα. Οι επαγγελματικές τους ταυτότητες ήταν δυναμικές και ρευστές και επηρεάστηκαν από εξωτερικά σημεία αναφοράς για την κοινωνική εργασία, όπως η εργασία τους στις κοινωνικές υπηρεσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Η διάβρωση των κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, όπως στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ταυτότητα και τον ρόλο των κοινωνικών λειτουργών. Η έλλειψη πόρων και οι περικοπές στη χρηματοδότηση, αποτέλεσμα των πολιτικών λιτότητας, οδηγούν σε υπερβολικό φόρτο εργασίας και σε μειωμένη αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών που μπορούν να προσφέρουν οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί. Αυτό το περιβάλλον έχει επιπτώσεις στην επαγγελματική τους ταυτότητα και στη δυνατότητά τους να επιτελούν τον ρόλο τους σύμφωνα με τις βασικές αρχές της κοινωνικής εργασίας.

Συγκεκριμένα, η συνεχής υποβάθμιση των κοινωνικών υπηρεσιών έχει ως αποτέλεσμα να μετατοπίζεται ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών από την προαγωγή της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ενδυνάμωσης σε μια προσέγγιση που περιορίζεται στη διανομή περιορισμένων πόρων. Οι επαγγελματίες βρίσκονται σε ένα περιβάλλον που περισσότερο προσεγγίζει τη φιλανθρωπία παρά την κοινωνική υποστήριξη, καθιστώντας τους συχνά αδύναμους να προωθήσουν θεμελιώδεις αξίες του επαγγέλματος, όπως η διεκδίκηση δικαιωμάτων για τους ωφελούμενους.

Αυτή η αλλαγή επιβαρύνει την επαγγελματική τους ταυτότητα, καθώς οι κοινωνικοί και κοινωνικές λειτουργοί αισθάνονται αποσύνδεση από τις αρχές που τους ώθησαν στο επάγγελμα. Το αίσθημα ότι αδυνατούν να επιτελέσουν αποτελεσματικά τον ρόλο τους μειώνει την ικανοποίηση και τη δέσμευση προς το επάγγελμα, δημιουργώντας μια αίσθηση απογοήτευσης και επαγγελματικής αποξένωσης. Επιπλέον, η συνεχής αδυναμία κάλυψης των αναγκών των ευάλωτων ατόμων επηρεάζει αρνητικά την εικόνα του επαγγέλματος και οδηγεί σε επαγγελματική φθορά, καθώς οι λειτουργοί δυσκολεύονται να διατηρήσουν την επαγγελματική τους ταυτότητα.

Συνοψίζοντας, η διάβρωση των κοινωνικών υπηρεσιών στους Ο.Τ.Α. πλήττει τον πυρήνα του επαγγελματικού ρόλου και της ταυτότητας των κοινωνικών λειτουργών, απομακρύνοντάς τους από την ουσία της κοινωνικής εργασίας και δυσχεραίνοντας την προσπάθεια ενδυνάμωσης και υποστήριξης των ευάλωτων ομάδων.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., (2011). Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας Μοντέλα παρέμβασης: Από την ατομική στη γενική-ολιστική προσέγγιση. Σε συνεργασία με τους Ταυλαρίδου-Καλούτσι, Α. & Μουζακίτης, Χ. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος
- Καραγκούνης, Β. (2020). *Κοινοική Κοινωνική Εργασία*. Αθήνα: Τόπος
- Πετμεζίδου, Μ., (2018). Τα ευρωπαϊκά κοινωνικά κράτη μετά τη μεγάλη ύφεση. Στο Κ. Δημουλάς & Γ. Κουζής (Επιμ.), *Κρίση και Κοινωνική Πολιτική. Αδιέξοδα και Λύσεις* (σ. 21-43). Αθήνα: Τόπος.
- Πουλόπουλος, Χ. (2014). *Κρίση, φόβος και διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής*. Αθήνα: Τόπος
- Σκαμνάκης Χ. και Πανταζόπουλος Σ., (2014). Κοινωνική προστασία και τοπική αυτοδιοίκηση, η εξέλιξη ενός διπλού ελλείματος, *Περιφέρεια*, Τομ.4, Αρ.4.
- Φερώνας, Α. (2018). Η κοινωνική πρόνοια στην Ελλάδα της κρίσης: Ο «φτωχός συγγενής» στη δίνη της νεοφιλελεύθερης λιτότητας. Στο Κ. Δημουλάς & Γ. Κουζής (Επιμ.), *Κρίση και Κοινωνική Πολιτική. Αδιέξοδα και Λύσεις*(σσ.193-213s). Αθήνα: Τόπος.
- Χάρδας, Α., και Σκαμνάκης, Χ.(2016). Η κοινωνική πολιτική των ελληνικών Δήμων σε περίοδο οικονομικής κρίσης: Κρατική ‘αυτόνομη εμπέδωση’ υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, *Αειχώρος*, 25, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*. (μτφρ. Παναγιώτης Σακελλαρού και επιμ. Ααθανάσιος Αϊδίνης)Αθήνα: GUTENBERG.

Ξενόγλωσση

- Adams, K., Hean, S., Sturgis, P. & Clark, J.M. (2006). Investigating the factors influencing professional identity of first-year health and social care students. *Learning in Health and Social Care*, [online] 5(2), pp.55–68. doi:10.1111/j.1473-6861.2006.00119.x.
- Abramovitz, M. (2012). Theorising the Neoliberal Welfare State for Social Work. In M. Gray, J. Midgley & S.A. Webb (Eds.), *The SAGE Handbook of Social Work*. Thousand Oaks, California: SAGE.
- Allen-Meares, P. & Garvin, C.D. (2000). *The handbook of social work direct practice*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Ambrose-Miller, W. & Ashcroft, R. (2016). Challenges Faced by Social Workers as Members of Interprofessional Collaborative Health Care Teams: Table 1: *Health & Social Work*, [online] 41(2), pp.101–109. doi:10.1093/hsw/hlw006.

- Antoniadou, M. & Karagkounis, V. (2019). 'It's difficult to be a social worker these days': implications of austerity for social work practice in Greece – the case of the 'Help at Home' program. *European Journal of Social Work*, 23(4), pp.622–633. doi:10.1080/13691457.2019.1567466.
- Arlotti, M. & Aguilar-Hendrickson, M. (2017). The vicious layering of multilevel governance in Southern Europe: The case of elderly care in Italy and Spain. *Social Policy & Administration*, 52(3), pp.646–661. doi:10.1111/spol.12351.
- Arum, S. V. and Schoorl, R. (2015) Sociale (Wijk)Teams in Vogelvlucht. State of the Art Najaar 2014, Utrecht, Movisie.
- Banks, S. (2012). *Ethics and Values in Social Work*, (4th ed.), Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Benish, A., Halevy, D. & Spiro, S. (2017). Regulating social welfare services: Between compliance and learning. *International Journal of Social Welfare*, 27(3), pp.226–235. doi:10.1111/ijsw.12304.
- Bertotti, T. (2016) 'Resources reduction and welfare changes: Tensions between social workers and organisations. The Italian case in child protection services', *European Journal of Social Work*, 19(6), pp. 963–76.
- Bogo, M., Raphael, D. & Roberts, R. (1993). Interests, Activities, and Self-Identification Among Social Work Students. *Journal of Social Work Education*, 29(3), pp.279–292. doi:10.1080/10437797.1993.10778824
- Branco, R., Cardoso, D., Guillén, A.M., Sacchi, S. & Balbona, D.L. (2019). Here to Stay? Reversals of Structural Reforms in Southern Europe as the Crisis Wanes. *South European Society and Politics*, 24(2), pp.205–232. doi:10.1080/13608746.2019.1640966.
- Butler-Warke, A., Yuill, C. & Bolger, J. (2020). The changing face of social work: social worker perceptions of a neoliberalising profession. *Critical and Radical Social Work*, 8 (1), pp.59–75. doi:10.1332/204986019x15633629305936.
- Cabrera, M.A. (2019). The Discursive Origins of the Welfare State: Spanish Social Reformism, 1870–1900. *J. Soc. Hist.*, 52, 1165–1184.
- Carpenter, M.C. & Platt, S. (1997). *Clinical Social Work Journal*, 25(3), pp.337–350. doi:10.1023/a:1025790613308.
- Cummins I. (2018). *Poverty, Inequality and Social Work*, Policy Press, UK
- Dekel, R., & Peled, E. (2010). Excusable deficiency: Staff perceptions of mothering at shelters for abused women. *Violence Against Women*, 16, 1224–1241.
- De la Red Vega, N. (2014). El trabajo social entiempos de crisis, en E. Pastor Seller y M. Martinez-Roman (Coords), *Trabajo Social en el Siglo XXI, una Perspectiva Internacional Comparada*.
- Deusdad, B.A., Comas-d'Argemir, D. & Dziegielewski, S.F. (2016). Restructuring Long-Term Care in Spain: The Impact of The Economic Crisis on Social Policies and Social Work Practice. *Journal of Social Service Research*, 42(2), pp.246–262. doi:10.1080/01488376.2015.1129013.
- Donovan, J., Rose, D., and Connolly, M. (2017) 'A Crisis of Identity: Social Work Theorising at a Time of Change', *The British Journal of Social Work*, 47: 2291–307.
- Fargion, S., Nagy, A. & Berger, E. (2018). Access to social services as a rite of integration: Power, rights, and identity. *Social Policy & Administration*, 53(5), pp.627–640. doi:10.1111/spol.12447.
- Ferguson I (2008) *Reclaiming Social Work Challenging Neo-Liberalism and Promoting Social Justice*. London: SAGE.

- Ferguson, I. & Woodward, R. (2009). *Radical Social Work in Practice*. Bristol: Policy Press.
- Flores, R., Miranda, P., Muñoz, C. & Sanhueza, G. (2012). Chilean social workers and job satisfaction: The impact of psychological states and role stress. *International Social Work*, 55(3), pp.353–368. doi:10.1177/0020872812437224.
- Frost, E. (2008) ‘Is there a European Social Work Identity?’, *European Journal of Social Work*, 11: 341–54.
- Garrett PM (2010) Examining the ‘conservative revolution’: Neoliberalism and social work education. *Social Work Education* 29(4): 340–355.
- Giordano, L.S., Jones, M.D. & Rothwell, D.W. (2019). Social Policy Perspectives on Economic Inequality in Wealthy Countries. *Policy Studies Journal*, 47(S1), pp.S96–S118. doi:10.1111/psj.12315.
- Grant, S., McCulloch, T., Daly, M., MacLeod, M. and Kettle, M. (2022) Newly Qualified Social Workers in Scotland: A Five-year Longitudinal Study’, Final report, Dundee, Scottish Social Services Council.
- Greve, B. (Ed.). 2017. Long-term care for the elderly in Europe. Development and prospects. Oxon: Routledge.
- Jiang, H. Y. et al. (2019) ‘Professional Identity and Turnover Intentions of Social Workers in Beijing, China: The Roles of Job Satisfaction and Agency Type’, *International Social Work*, 62: 146–60.
- Hamama, L. (2012). Burnout in social workers treating children as related to demographic characteristics, work environment, and social support. *Social Work Research*, 36, 113–125.
- Harris J (2014) (Against) neoliberal social work. *Critical and Radical Social Work: An International Journal* 2(1): 7–22.
- Healy, K. (2001). *Reinventing Critical Social Work: Challenges from practice, Context and Postmodernism*. Ανακτήθηκε 13 Μαΐου, 2020, από <https://ojs.uwindsor.ca/index.php/csw/article/download/5618/4591?inline=1>
- Hobbs, E., & Evans, N. (2017). Social work perceptions and identity: How social workers perceive public and professional attitudes towards their vocation and discipline. *Aotearoa New Zealand Social Work*, 29(4), pp.19-31.
- Hsieh, B. (2016). Professional identity formation as a framework in working with pre-service secondary teacher candidates. *Teacher Education Quarterly*, 43(2), 93–112.
- Hujo, K. & Gaia, E. (2011). Social policy and poverty: an introduction1. *International Journal of Social Welfare*, 20(3), pp.230–239. doi:10.1111/j.1468-2397.2011.00786.x.
- Ife, J. (2012). *Human rights and social work: Towards rights-based practice* (3rd ed.). Cambridge, England: Cambridge University Press.
- IFSW & IASSW (2001). Global Definition of Social Work, Available: <http://ifsw.org/policies/global-standards>
- International Federation of Social Workers (IFSW). (2014). *Global definition of social work*. Ανακτήθηκε από <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>
- Jordan, B. (2004). Emancipatory Social Work? Opportunity or Oxymoron. *British Journal of Social Work*, 34(1), pp.5–19. doi:10.1093/bjsw/bch002.
- Katiuzhinsky, A. & Okech, D. (2012). Human rights, cultural practices, and state policies:

- Implications for global social work practice and policy. *International Journal of Social Welfare*, 23(1), pp.80–88. doi:10.1111/ijsw.12002.
- Kourachanis, N., Lalioti, V. & Venieris, D. (2018). Social policies and solidarity during the Greek Crisis. *Social Policy & Administration*, 53(5), pp.678–692. doi:10.1111/spol.12420.
- Lavalette, M. (2012). Globalisation, austerity and social movements: Whose side are we on?, *Argumentum, Vitória* (ES), 4(2), pp.259-278.
- Lavee, E. & Strier, R. (2018). Social workers' emotional labour with families in poverty: Neoliberal fatigue? *Child & Family Social Work*. doi:10.1111/cfs.12443.
- Lawrence, S. & Lyons, K. (2013). Trabajo Social y Servicios Sociales en Europa: un paisaje cambiante. *Cuadernos de Trabajo Social*, 26(2). doi:10.5209/rev_cuts.2013.v26.n2.43429.
- Leigh, J. (2016). The story of the PPO queen: The development and acceptance of a spoiled identity in child protection social work. *Child & Family Social Work*, 21(4), pp.412–420. doi:10.1111/cfs.12157.
- Legard, R., Keegan, J. & Ward, K. (2007). In-depth interviews. in J. Richie & J. Lewis (Eds) *Qualitative Research Practice*, London: Sage.
- Lizano, E.L. & Mor Barak, M. (2015). Job burnout and affective wellbeing: A longitudinal study of burnout and job satisfaction among public child welfare workers. *Children and Youth Services Review*, 55, pp.18–28. doi:10.1016/j.childyouth.2015.05.005.
- Lynch, A., Newlands, F. & Forrester, D. (2019). What does empathy sound like in social work communication? A mixed-methods study of empathy in child protection social work practice. *Child & Family Social Work*, 24(1), pp.139–147. doi:10.1111/cfs.12591.
- Moore, M., Conrick, K.M., Reddy, A., Allen, A. & Jaffe, C. (2019). From Their Perspective: The Connection between Life Stressors and Health Care Service Use Patterns of Homeless Frequent Users of the Emergency Department. *Health and Social Work*, [online] 44(2), pp.113–122. doi:10.1093/hsw/hlz010.
- Moorhead B., Otani K., Bowles W., Baginsky M., Bell K., Ivory N, Mackenzie H., and Savaya R., (2025) Toward a definition of professional identity for social work: Findings from a scoping review, *British Journal of Social Work*, 00, 1–20
- Moriarty, J., & Manthorpe, J. (2014). Controversy in the curriculum: what do we know about the content of the social work qualifying curriculum in England? *Social Work Education*, 33, 77-90.
- Nuttman-Shwartz, O. (2017) 'Rethinking Professional Identity in a Globalized World', *Clinical Social Work Journal*, 45: 1–9.
- Obert, P., Theocharis, Y. & van Deth, J.W. (2019). Threats, chances and opportunities: social capital in Europe in times of social and economic hardship. *Policy Studies*, 40(1), pp.21–39. doi:10.1080/01442872.2018.1533109
- Piñeira Mantiñán, M.J., Lois González, R.C. & González Pérez, J.M. (2018). New models of urban governance in Spain during the post-crisis period: the fight against vulnerability on a local scale. *Territory, Politics, Governance*, 7(3), pp.336-364. doi:10.1080/21622671.2018.1485595.
- Reisch, M. (2013). Social Work Education and the Neo-Liberal Challenge: The US Response to Increasing Global Inequality. *Social Work Education*, 32(6), pp.715–733. doi:10.1080/02615479.2013.809200.

- Reisch, M. (2013). What is the future of social work? *Critical and Radical Social Work*, 1(1), pp.67–85. doi:10.1332/204986013x665974
- Ron, P., & Shamai, M. (2011). Assessing the impact of ongoing national terror: Social workers in Israel. *Social Work Research* 35, 36–45.
- Rubin, A., & Babbie, E. (2011). *Research methods for social work* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Brooks and Cole.
- Saar-Heiman, Y., Lavie-Ajayi, M. & Krumer-Nevo, M. (2016). Poverty-aware social work practice: service users' perspectives. *Child & Family Social Work*, 22(2), pp.1054–1063. doi:10.1111/cfs.12325.
- Skamnakis C.,(2011). Inequality and social protection at the local level: undermining or reinforcing social policy? *The Greek Review of Social Research, special issue 136 C'*, 45-62
- Starke, P. (2013). Antipodean Social Policy Responses to Economic Crises. *Social Policy Administration*, Wiley on line library, <https://doi.org/10.1111/spol.12036>
- Taylor-Gooby, P., Heuer, J.O., Chung, H., Leruth, B., Mau, S. & Zimmermann, K.(2017). Regimes, Social Risks and the Welfare Mix: Unpacking Attitudes to Pensions and Childcare in Germany and the UK Through Deliberative Forums. *Journal of Social Policy*, 49(1), pp.61–79. doi:10.1017/s004727941800079x.
- Teloni D.D., Dedotsi S., Lazanas A., Telonis a., (2023). Social work with refugees: Examining social workers' role and practice in times of crisis in Greece, *International Social Work*, Vol. 66(4) 1117–1134
- Teloni, D.D. (2020). Greek social work in the context of the “double crisis”. *Social Dialogue*, 22, pp.29-30.
- Teloni, D-D. (2011). Contemporary Social Work Practice in Greece: The Perspectives of Social Workers and Users in County Welfare Departments and Municipalities, Unpublished PhD thesis, University of Liverpool, UK.
- Trappenburg, M. and Van Beek, G. (2019) “My profession is gone”: How social workers experience de-professionalization in the Netherlands', *European Journal of Social Work*, 22(4), pp. 676–89.
- Van Manen, M. (1990). *Researching Lived Experience*. Ontario: The University of Western Ontario.
- Vyas, L. & Luk, S. (2011). Frazzled care for social workers in Hong Kong: Job stress circumstances and consequences. *International Social Work*, 54(6), pp.832–851. doi:10.1177/0020872810382684.
- Webb, S. (2017). Matters of professional identity and social work. In S. Webb (Ed.), *Professional identity and social work* (pp. 1-18). New York: Routledge.
- Wiles, F. (2017). What is professional identity and how do social workers require it? In S. Webb (Ed.), *Professional identity and social work* (pp. 35-50). New York: Routledge.
- Wiles, F. (2013). 'Not easily put into a box': Constructing professional identity. *Social Work Education*, 32, 854–866.